

4. Дікань Л.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб // Економіка розвитку. – 2007. – № 3 (43). – С. 65–68.

5. Гудзь О.Є. Забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами в період змін та стабілізації / О.Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 46–53.

6. Жидяк О.Р. Проблеми вдосконалення механізму фінансування підприємницьких структур аграрної сфери / О.Р. Жидяк // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 2. – С. 139-141.

7. Финансы : учеб. / Под ред. М.В. Романовского и др. – М. : Перспектива; Юрайт, 2012. – 520 с.

Андрій Машко

Тернопільський національний економічний університет

РИНОК ЗЕМЛІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ АГРОБІЗНЕСУ

В проведенні земельної реформи заключним етапом залишається прийняття законопроекту про ринок земель. Стосовно ринку земель існують абсолютно протилежні думки: від переконання в тому, що він нам нагально потрібен і аж до повного його заперечення. Кому вигідна земельна реформа, зокрема, ринок землі? Як він пов'язаний із тією безпрецедентною концентрацією землі в руках агрохолдингів та фінансовою капіталізацією агробізнесу?

Нині агрохолдинги контролюють понад третини сільськогосподарських угідь України, а за іншими оцінками, враховуючи площу господарств, що значаться як незалежні, але де-факто перебувають в управлінні великих компаній, площа контрольованих агрохолдингами сільгоспугідь наближається до половини їх розміру. В окремих областях агрохолдинги займають більше половини площі сільськогосподарських угідь. Нині 10 найбільших холдингів контролюють близько 3 млн. га земельних угідь, а окремі із них розширили земельний банк, котрий перевищує 500 тис. га. Це фантастичні показники для Західної Європи, де орендар 2-3 тис. га вже може рахуватися за латифундиста.

Згідно результатів різних соціологічних опитувань більшість власників паїв проти продажу землі. Основними причинами такого рішення є побоювання щодо приходу чужих власників, великого капіталу, який витіснить з ринку дрібних та середніх товаровиробників, а також загроза масового скуповування

земель іноземцями та бізнесменами, що призведе до втрати роботи місцевими жителями та до знищення села і зростання безробіття.

Обмеження на оренду сільгоспугідь, що визначені в законопроекті «Про ринок земель», створять за експертними висновками лише певні незручності для агрохолдингів, переслідуючи в цілому інтереси великих орендарів земельних ділянок.

Агрохолдинги виникли не в результаті безпосереднього реформування і реструктуризації колишніх місцевих колективних сільськогосподарських підприємств (КСП), а як наслідок провалу цього реформування і розвалу КСП практично у більшості сіл України. Паювання майна і землі виявилось справжнім каталізатором виникнення агрохолдингів. Діяльність аграрних підприємств ставала дедалі неефективною, виробництво прийшло в занепад, поля заросли бур'янами, а земля почала пустувати. Одноосібні власники паїв стали не в змозі самотійно обробити навіть власні площі паїв. Саме в цей період на зміну збанкрутілим місцевим підприємствам та пайовикам прийшли агрохолдинги. Ініціаторами їх створення в Україні є металургійні комбінати, гірничі шахти, банківські, фінансові структури, в т.ч. міжнародного, іноземного походження.

Чи поменшає агрохолдингів? Тенденція засвідчує зворотній процес – кількість агрохолдингів в Україні поки що збільшується. Вони займають лідируючі позиції у списку найбільших експортерів зерна та інших видів агропродовольчої продукції. Нині три найбільші агрохолдинги України (Нібулон, Кернел та Луї Дрейфус) забезпечують третину вітчизняного експорту зернових.

На цьому фоні роль фермерських господарств більш ніж скромна. Протягом останніх років їх чисельність невпинно скорочується. 40 тис. фермерських господарств забезпечують лише 6,9 % валової продукції сільськогосподарства, а частка вироблюваної ними тваринницької продукції становить менше двох відсотків. Масовий фермерський як і кооперативний рух в Україні наразі не відбувся. Слід визнати, теза, що фермери здатні годувати країну, швидше належить до розряду міфів. Дрібні фермерські та кооперативні господарства не здатні конкурувати з потужними мегаструктурами, котрими є агрохолдинги. Переваги великих сільськогосподарських компаній очевидні: доступ до дешевих фінансових ресурсів (з можливістю капіталізації на найбільших світових фінансових площадках), ринків збуту, ефективного застосування новітніх технологій, залучення кращих і високооплачуваних фахівців.

Акумуляція значних земельних масивів шляхом їх оренди з можливістю пізнішої купівлі землі та придбання її у власність фінансового олігархату, враховуючи теперішню низьку вартість земель та суттєве зростання ціни на неї

у перспективі, після завершення скуповування угідь, становить лейтмотив земельної реформи в Україні.

Агрохолдинги у цьому процесі є лише зовнішньою формою, організаційною оболонкою функціонування великого промислового, банківського і фінансового (в т.ч. спекулятивного) капіталу в агробізнесі. Вони є по суті засобом, завдяки якому великий капітал намагається збільшити свої прибутки і забезпечити високу капіталізацію бізнесу у довгостроковій перспективі, в т.ч. шляхом розміщення акцій українських агрохолдингів на міжнародних фондових біржах (Лондонській, Франкфуртській та ін.). В цьому контексті земельна реформа вигідна не стільки агрохолдингам, як їхнім маніпуляторам – представникам того ж самого промислового, банківського та іноземного фінансового капіталу.

Аграрним ринком і сільськогосподарськими угіддями України сьогодні активно цікавляться інвестори із США, Німеччини, Китаю, Японії, арабських та інших країн. Прикладом може бути придбання саудівським консорціумом UFHC (створений для забезпечення продовольством населення Саудівської Аравії, 95 % площ якої становлять піщані пустелі), за яким стоять члени королівської сім'ї Саудівської Аравії, компанії CFG. Остання працює на українському ринку з 2006 р. і володіє 29 тис. га земель в Україні. Тому в українських селян виникає природна осторога, що їхні чорноземи можуть потрапити у власність до арабських шейхів, а вони самі – стати чужими на рідній землі.

Українські землі як ніколи раніше стали мішенню для великого капіталу, що посилює свій наступ у всьому світі. В сучасний час не лише металурги, гірники, фінансисти, випускники престижних столичних університетів займаються сільським господарством, а й комп'ютерний геній, власник корпорації Майкрософт та випускник Гарвардського університету Білл Гейтс. Фонд Білла і його дружини Мелісси Гейтс спільно з фондом Рокфеллера заснували у 2006 р. «Альянс за зелену революцію в Африці» (AGRA). Альянс забезпечує технічну підтримку у виробництві та поширенні генетично-модифікованого насіння сільськогосподарських культур відповідними компаніям у всій Африці. Інвестиції в наукові дослідження сільського господарства Африки окуповуються із розрахунку 25 доларів на кожен вкладений долар США. Слід зауважити, що президентом альянсу AGRA є не хто інший, як лауреат Нобелівської премії миру, колишній Генеральний Секретар ООН, Кофі Анан.

Поки що залишається фактом, що вітчизняна земельна реформа у багатьох випадках лише погіршувала становище українських селян та сприяла до недавнього часу надвисокій капіталізації великих аграрних компаній-монополістів, як правило з обов'язковим іноземним капіталом у їх статутному

фонді. Тому й досі надто дискусійним залишається питання, що впровадження ринку землі вигідне саме українським селянам.

Юлія Миронюк
Тернопільський національний економічний університет

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Система державного замовлення – найважливіший елемент державного фінансового устрою. Її характерна особливість – пряму взаємодію з ринками товарів, робіт і послуг. Вона являє собою частину системи управління бюджетними витратами, тому до неї застосовні як спеціальні, так і загальні заходи підвищення ефективності.

Потреби держави в товарах, роботах і послугах можуть бути ефективно задоволені, якщо всі складові процесу забезпечення державних потреб вбудовані в єдине інституційне середовище, врегульовані, виходячи із загальних для всіх процедур орієнтирів, впорядковані за структурою і складом елементів. Формування такого середовища полягає у створенні державної системи державних закупівель, яка являє собою комплекс інститутів, норм і принципів з планування і розміщення державних замовлень, а також виконанню контрактів, що укладаються за результатами торгів.

На думку Н.Б. Ткаченко, розвиток системи державних закупівель, створення умов для її ефективного функціонування, підвищення рівня конкуренції в цій сфері та забезпечення її прозорості на сьогодні є найактуальнішим пріоритетним напрямом внутрішньої державної політики. Останніми роками саме сфера державного прок'юремета в Україні переживає складні часи, що має дуже негативні наслідки для розвитку економіки країни в цілому. На сучасному етапі розвитку України управління державними закупівлями здійснюється в ручному режимі, а інформація про них залишається закритою від громадян та громадських організацій [3].

Серед основних вимог, які висуваються до системи державних закупівель України, є забезпечення принципу відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель. Відповідно до світових стандартів державні закупівлі повинні відбуватися публічно, а інформація щодо них має бути доступною для громадського контролю [3].

Принцип відкритості й прозорості при організації й проведенні закупівель передбачає [2, с.49]: